

Załącznik
do uchwały nr XXIX/169/09
Rady Gminy Narew
z dnia 30 grudnia 2009 roku

**PLAN ODNOWY
MIEJSCOWOŚCI
NA LATA 2010-2016
TYNIEWICZE
DUŻE**

Gmina Narew

GRUDZIEŃ 2009

SPIS TREŚCI:

1. Wstęp.....	3
2. Charakterystyka miejscowości.....	5
2.1. Położenie.....	5
2.2. Rys historyczny.....	6
2.3. Zabytki.....	7
2.4. Demografia.....	8
2.5. Podmioty gospodarcze.....	10
2.6. Rolnictwo.....	10
2.7. Rynek pracy i bezrobocie.....	12
2.8. Środowisko naturalne.....	13
2.9. Infrastruktura techniczna.....	14
2.10. Infrastruktura społeczna.....	17
2.11. Parafia w Tyniewiczach Dużych.....	18
2.12. Atrakcje turystyczne.....	19
2.13. Ochotnicza straż pożarna.....	20
3. Analiza zasobów miejscowości.....	21
4. Analiza mocnych i słabych stron miejscowości.....	23
5. Priorytety rozwoju miejscowości.....	25
6. Zadania planowane do realizacji na lata 2010-2016.....	26
6.1. Charakterystyka planowanych inwestycji.....	26
6.2. Źródła finansowania inwestycji.....	29
6.3. Harmonogram realizacji inwestycji.....	30
7. Zakończenie.....	31
8. Bibliografia.....	32

1. WSTĘP

Plan Odnowy Miejscowości jest dokumentem planowania strategicznego, określający zasoby, kierunki rozwoju wsi i działania, które należałoby realizować w celu zmniejszenia dysproporcji i różnic w poziomie rozwoju w stosunku do terenów miejskich. Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej rozwój obszarów wiejskich stanowi jedno z kluczowych wyzwań stojących przed samorządem lokalnym. Głównym instrumentem wspierającym rozwój wsi w latach 2007-2013 jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, który jest realizowany na obszarze całego kraju. Wszystkie działania tego Programu są współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz ze środków krajowych przeznaczonych na ten cel w ustawie budżetowej.

Podstawą realizacji założeń strategicznych Programu są działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich opisane w czterech osiach priorytetowych:

- Oś 1 – Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego.
- Oś 2 – Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich.
- Oś 3 – Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej.
- Oś 4 – Leader.

Na szczególną uwagę samorządów lokalnych zasługują dwa działania, zapisane w trzeciej osi priorytetowej Programu:

- Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej.
- Odnowa i rozwój wsi.

Celem działania „Odnowa i rozwój wsi” jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Działanie umożliwi rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost ich atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej. W ramach działania pomocą finansową zostaną objęte projekty dotyczące:

1. Budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów:
 - a) pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe,
 - b) służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa kulturowego, tradycji, sztuki oraz kultury.
2. Kształtowania obszaru przestrzeni publicznej.
3. Budowy, remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych.
4. Zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne.
5. Odnawiania, eksponowania lub konserwacji budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci.
6. Kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

Warunkiem niezbędnym do aplikowania o środki pomocowe z PROW w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” jest opracowanie i uchwalenie planu odnowy miejscowości dla wsi, w której realizowana będzie inwestycja.

Podstawę do opracowania planu odnowy miejscowości dla wsi Tyniewicze Duże stanowił Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Narew na lata 2007-2013, który został zatwierdzony uchwałą Rady Gminy Narew nr XII/77/08 z dnia 17 lutego 2008 roku. Plan odnowy miejscowości dla wsi Tyniewicze Duże zawiera krótką charakterystykę miejscowości, inwentaryzację jej zasobów, analizę mocnych i słabych stron wsi oraz planowane działania wraz z szacunkowym ich kosztem oraz harmonogramem działań.

Niniejszy dokument jest planem otwartym stwarzającym możliwość aktualizacji w zależności od potrzeb społecznych i uwarunkowań finansowych. Oznacza to, że mogą być w nim ujmowane nowe zadania, a także to, że można zmienić się kolejność ich realizacji w zależności od uruchomienia i dostępu do funduszy Unii Europejskiej.

2. CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI

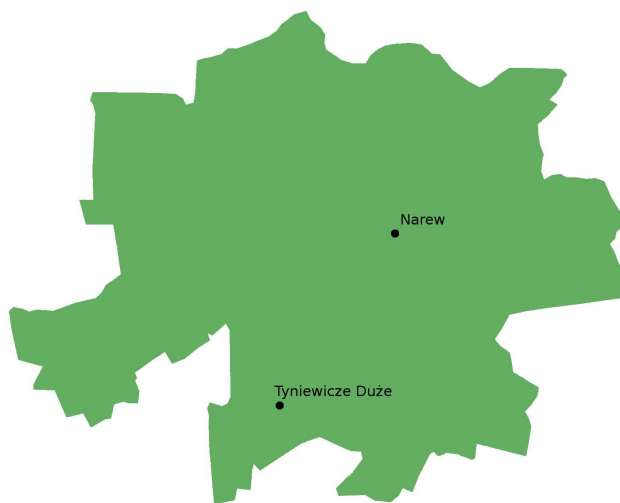
2.1 Położenie

Miejscowość Tyniewiczze Duże jest jedną z większych miejscowości Gminy Narew, położoną w południowej części gminy. Gmina Narew znajduje się w południowo – wschodniej części województwa podlaskiego i wchodzi w skład powiatu hajnowskiego. Gmina graniczy od zachodu z gminami Zabłudów oraz Bielsk Podlaski, od północy z gminą Michałowo, od wschodu z gminą Narewka, zaś od południa z gminami Czyże i Hajnówka.

Rys. 1 Położenie Gminy Narew na tle województwa i kraju

Miejscowość Tyniewiczze Duże położona jest w pobliżu drogi powiatowej prowadzącej z Narwi w kierunku Bielska Podlaskiego. Tyniewiczze Duże oddalone są o około 50 km od miasta wojewódzkiego Białystok oraz o około 20 km od miast powiatowych Hajnówka i Bielsk Podlaski.

Rys. 2 Położenie miejscowości Tyniewiczze Duże na tle Gminy Narew

2.2. Rys historyczny

Miejscowość Tyniewiczze Duże (nazwa pierwotna Tyniewiczze Wielkie) założona została w XVII-XVIII wieku na gruntach miasta Narew. Historia wsi wiąże się nieodłącznie z historią parafii w tej miejscowości. Według *Klirowoj Vedomosti* powstanie cerkwi w Tyniewiczach Dużych datowane jest na 1750 rok. Z kolei to samo źródło podaje, iż w 1846 roku wieś Tyniewiczze Duże liczyła 52 domy, które zamieszkiwało 412 osób.

W roku 1859 przebudowano cerkiew, którą poświęcono rok później. W roku 1873 wstawiono nowy ikonostas, zaś w 1886 roku ponownie odremontowano świątynię. W 1900 roku źródła podają, iż miejscowość zamieszkiwało już 438 osób w 57 domach. W roku 1902 otwarto we wsi szkołę cerkiewno-parafialną z 80 uczniami.

Podczas II Wojny Światowej w 1944 roku zwiad sowiecki podpalił cerkiew, dając tym samym sygnał do natarcia. Świątynia spłonęła, jednak w następnych latach została całkowicie odbudowana.

Dekretem Metropolity Warszawskiego i całej Polski Bazylego z dnia 5 lipca 1982 roku erygowano w Tyniewiczach Dużych samodzielną parafię, której pierwszym proboszczem był ks. Włodzimierz Sawczuk. W miejscowości wybudowano plebanię, którą zakupiono i przywieziono z Białegostoku. W 31 października 1998 roku w dniu święta parafialnego Św. Apostoła i Ewangelisty Łukasza, uroczystą Liturgię Świętą sprawował Metropolita Warszawski i całej Polski Sawa.

W historię wsi Tyniewiczze Duże wpisał się na trwale zespół folklorystyczny Tyniewiczanki, który założony został w 1980 roku przez wielkiego miłośnika muzyki ludowej Mikołaja Selwestruka z Gorodczyna (był on pierwszym kierownikiem i akompaniatorem zespołu). Po jego przedwczesnej śmierci w roku 1984, rolę kierownika zespołu przejął Jan Dudzicz, który prowadził zespół do 1990 roku. Po nim zespół prowadziła Walentyna Frankowska, aktywna działaczka społeczna potrafiąca zebrać wokół siebie aktywną grupę kobiet. Zespół Tymiewiczanki występował przez wiele lat na uroczystościach i festynach ludowych, prezentując bogactwo starych pieśni białoruskich i obrzędów ludowych. Działalność artystyczną zespół zakończył w roku 2004.

Rys. 3 Zespół Tyniewiczzanki na festynie ludowym w Narwi

Pierwotnie miejscowość nosiła nazwę Tyniewiczze Wielkie. W roku 2005 Wójt Gminy Narew przeprowadził konsultacje dotyczące nazewnictwa niektórych miejscowości Gminy Narew, które w opinii mieszkańców nie były aktualnie używane. 30 marca 2005 roku Rada Gminy Narew podjęła uchwałę nr XVIII/124/05 w sprawie wystąpienia do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o zmianę nazw niektórych miejscowości, w tym nazwy miejscowości Tyniewiczze Wielkie na Tyniewiczze Duże.

2.3. Zabytki

W miejscowości Tyniewiczze Duże znajdują się dwa zabytkowe obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa podlaskiego:

1. Drewniana cerkiew parafialna p.w. Św. Apostoła i Ewangelisty Łukasza z XIII wieku (wpisana w dniu 14 września 2001 roku pod nr A-25).
2. Cmentarz parafialny założony około 1750 roku (wpisany w dniu 14 września 2001 roku pod nr A-25).

Rys. 4 Cerkiew parafialna p.w. Św. Apostoła i Ewangelisty Łukasza w Tyniewiczach Dużych

W roku 2000 dzięki pomocy ludzi dobrej woli udało się odnowić panikadiło, zakupić dwa nowe dzwony oraz pozłocić ewangelię, zaś w następnych latach dokonano renowacji bramy oraz postawiono nowe ogrodzenie wokół cmentarza. W latach 2006 – 2009 świątynia przeszła jeszcze kilka remontów, min. malowanie cerkwi na zewnątrz i zamontowanie rynien, modernizację instalacji alarmowej oraz malowanie cerkwi wewnątrz. Inwestycje te były współfinansowane przez instytucje publiczne: Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego oraz Urząd Gminy Narew. W najbliższych latach planowane są dalsze prace konserwatorskie oraz zagospodarowanie terenu przy cerkwi w Tyniewiczach Dużych, polegające min. na odrestaurowaniu zabytkowego ikonostasu, utwardzenie nawierzchni przy cerkwi oraz malowanie ogrodzenia.

2.4. Demografia

Zgodnie z ewidencją ludności Urzędu Gminy Narew na dzień 08.12.2009 w miejscowości Tyniewicze Duże zameldowanych na pobyt stały było **173 mieszkańców**, w tym 88 kobiet oraz 85 mężczyzn. Mieszkańcy wsi stanowili 4,3% wszystkich mieszkańców Gminy Narew. Zgodnie z ewidencją lokali w

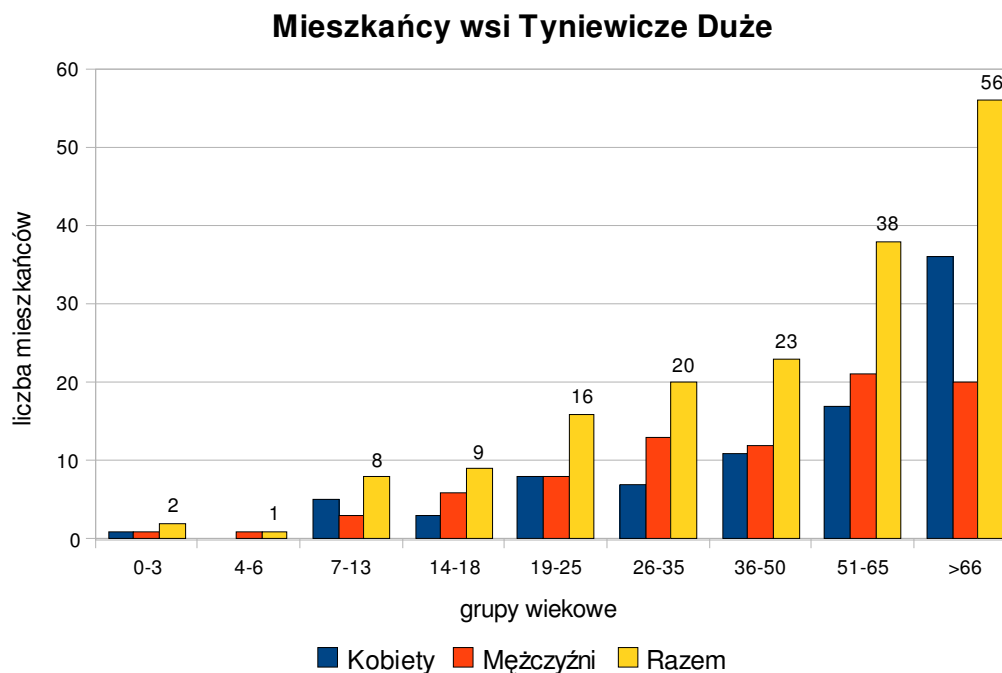
miejscowości Tyniewicze Duże znajduje się **68 gospodarstw domowych**. Liczbę mieszkańców wsi Tyniewicze Duże w latach 2004-2009 przedstawia tabela 1.

Tab. 1 Liczba mieszkańców wsi Tyniewicze Duże w latach 2004-2009

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba mieszkańców	187	181	179	181	176	173

Źródło: Ewidencja ludności Urzędu Gminy Narew

W tabeli widoczny jest spadek liczby mieszkańców wsi o 14 osób (tj. o około 6% w stosunku do roku 2004) na przestrzeni ostatnich sześciu lat. Strukturę demograficzną mieszkańców wsi Tyniewicze Duże w podziale na poszczególne grupy wiekowe oraz płeć na dzień 08.12.2009 przedstawiono na rysunku 5.

Rys. 5 Struktura demograficzna mieszkańców wsi Tyniewicze Duże.
Źródło: Ewidencja ludności Urzędu Gminy Narew

Wykres pokazuje, iż zdecydowaną większość mieszkańców stanowią ludzie starsi w wieku 51-65 lat (22%) oraz powyżej 65 lat (ponad 32%). Najmniej liczną grupę wiekową stanowią dzieci w wieku do 6 lat – tylko 3 osoby (niecałe 2%). Dzieci i młodzież w wieku szkolnym oraz studenci stanowią około 19% wszystkich mieszkańców wsi. Struktura demograficzna miejscowości Tyniewicze Duże wykazuje

zatem znaczącą przewagę w społeczeństwie ludzi starszych. Tendencja ta utrzymuje się na terenie całej Gminy Narew.

2.5. Podmioty gospodarcze

Zgodnie z ewidencją podmiotów gospodarczych Urzędu Gminy Narew z dnia 08.12.2009 we wsi Tyniewicze Duże zarejestrowany jest jeden podmiot gospodarczy. Ponadto na terenie miejscowości funkcjonują jeszcze dwa inne podmioty gospodarcze, których właściciele zarejestrowali działalność poza Gminą Narew. Charakterystykę podmiotów gospodarczych w miejscowości Tyniewicze Duże przedstawia tabela 2:

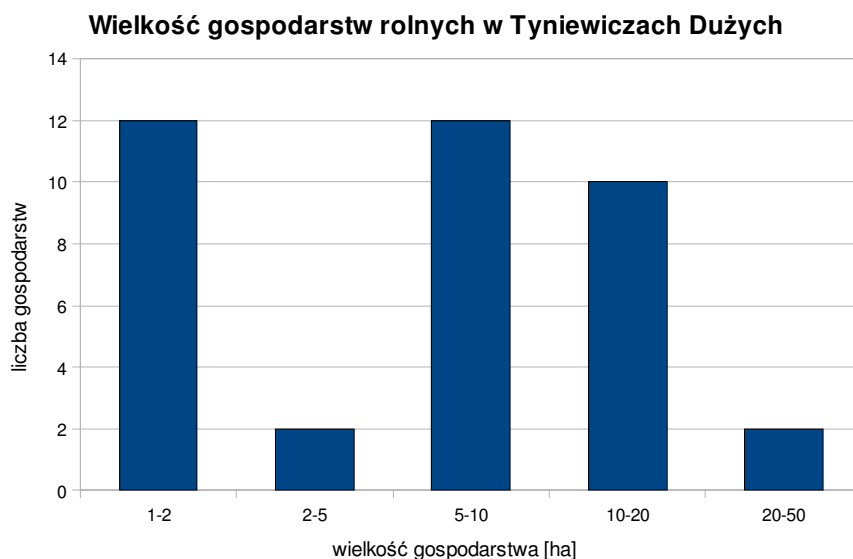
Tab. 2 Podmioty gospodarcze działające w Tyniewiczach Dużych

Lp.	Nazwa podmiotu	Profil działalności
1.	Lewczuk Halina	Sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach
2.	Andrzej Selewoniuk	Wydobycie kruszywa naturalnego (żwirownia)
3.	Dzmitry Makarau	Usługi transportowe

Źródło: Ewidencja działalności gospodarczej Urzędu Gminy Narew

2.6. Rolnictwo

W miejscowości Tyniewicze Duże większa połowa gospodarstw domowych to gospodarstwa rolne. Zgodnie z ewidencją podatkową Urzędu Gminy Narew **38 gospodarstw w Tyniewiczach Dużych posiada użytki rolne**, zaś **41 mieszkańców wsi zarejestrowanych jest jako rolnicy**. Użytki rolne w obrębie geodezyjnym Tyniewicze posiadają również osoby zamieszkałe w innych miejscowościach, w tym min. z Narwi, Bielska Podlaskiego oraz Białegostoku. Charakterystykę gospodarstw rolnych we wsi Tyniewicze Dużych pod względem wielkości gospodarstwa prezentuje rysunek 6.

Rys. 6 Charakterystyka gospodarstw rolnych pod względem wielkości gospodarstwa
Źródło: Ewidencja podatkowa Urzędu Gminy Narew

W strukturze gospodarstw rolnych wsi największe grupy stanowią gospodarstwa małe do 2 ha (12), gospodarstwa od 5 do 10 ha (12) oraz gospodarstwa od 10 do 20 ha (10). Mało jest natomiast gospodarstw dużych od 20 do 50 ha (tylko 2) oraz brak dużych gospodarstw rolnych powyżej 50 ha. Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych zlokalizowanych we wsi Tyniewicze Duże wynosi **307,3429 ha**, (źródło: ewidencja podatkowa Urzędu Gminy Narew).

Tab. 3 Charakterystyka gruntów w obrębie geodezyjnym nr 37 (Tyniewicze)

Lp.	Wyszczególnienie	Klasy	Powierzchnia
<i>Grunty rolne i lasy</i>			<i>1 323,2062</i>
1.	Użytki orne	IIIb, IVa, IVb, V, VI	436,9929
2.	Łąki	IV, V, VI	490,9545
3.	Pastwiska	III, IV, V, VI	279,6288
4.	Lasy i zakrzaczenia	IV, V, VI	115,6300
<i>Pozostałe grunty</i>			<i>143,9388</i>
5.	Tereny budowlane, w tym grunty rolne pod zabudowaniami	-	42,5231
6.	Drogi	-	66,8545
7.	Kopalnie	-	4,8044
8.	Grunty pod wodami		2,3936
9.	Rowy		13,0668
10.	Nieużytki	-	14,2964
RAZEM			1 467,1450

Źródło: Ewidencja gruntów Starostwa Powiatowego w Hajnówce

Charakterystyka wszystkich gruntów w obrębie geodezyjnym nr 37 (Tyniewicze), w którego skład wchodzi wsie Tyniewicze Duże oraz Tyniewicze Małe zgodnie z ewidencją gruntów prowadzoną przez Starostwo Powiatowe w Hajnówce przedstawiona jest w tabeli 3. Jako główne rodzaje zasiewów i ziemiopłodów uprawianych na tym terenie wymienić można zboża (łącznie z kukurydzą), ziemniaki, rośliny przemysłowe (buraki cukrowe, rzepak), rośliny pastewne oraz warzywa. Rolnicy na terenie wsi posiadają również bydło mleczne oraz trzodę chlewną.

Rys. 7 Pola uprawne w pobliżu Tyniewicz Dużych

Na terenie wsi zlokalizowana jest zlewnia mleka, do której mleko dowożą rolnicy z Tyniewicz Dużych oraz sąsiednich wsi: Tyniewicze Małe, Radźki, Istok, Łopuchówka.

2.7. Rynek pracy i bezrobocie

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Hajnówce z października 2009 roku stopa bezrobocia w powiecie hajnowskim wynosiła w tym okresie **10,3 %** i była niższa od stopy bezrobocia w województwie (11,6%) oraz od stopy bezrobocia kraju (11,1%). W latach 2005-2008 stopa bezrobocia w powiecie hajnowskim spadła do 6,5% w miesiącu wrześniu 2008 roku, by w końcu roku 2009 wzrosnąć ponownie do

poziomu 10,3%. Zmiany stopy bezrobocia w powiecie hajnowskim w latach 2009 (na koniec roku) przedstawia tab. 4.

Tab. 4 Stopa bezrobocia w powiecie hajnowskim w latach 2005-2009

Lata	2005	2006	2007	2008	2009
Stopa bezrobocia	11,9	10,1	7,4	8,2	10,3

W gminie Narew na koniec października 2009 roku odnotowano **180 bezrobotnych**, w tym 68 kobiet (dane Powiatowego Urzędu Pracy w Hajnówce z października 2009). 35 osób bezrobotnych to ludzie młodzi do 25 roku życia, zaś 73 osoby to ludzie długotrwale bezrobotni. Dane te nie uwzględniają osób bezrobotnych, biernych zawodowo i nie zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy – bezrobocie ukryte. Istnieje ono we wszystkich miejscowościach gminy.

Dzięki funkcjonującym na terenie Gminy Narew zakładom pracy (szczególnie dzięki zakładom firmy Pronar Spółka z o.o.), mieszkańcy gminy nie mieli w latach ubiegłych zbyt dużych problemów ze znalezieniem pracy – dotyczy to również mieszkańców wsi Tyniewicze Duże. W roku 2009 z uwagi na ogólnoswiatowy kryzys zakłady pracy dokonywały pewnej redukcji zatrudnienia, co przyczyniło się do wzrostu bezrobocia.

Część mieszkańców wsi Tyniewicze Duże utrzymuje się z pracy w rolnictwie w swoich gospodarstwach. Osoby starsze, stanowiące spory odsetek we wsi Tyniewicze Duże, jako główne źródło utrzymania mają emerytury i renty.

2.8. Środowisko naturalne

Miejscowość Tyniewicze Duże znajduje się w południowo – wschodniej części województwa podlaskiego, w powiecie hajnowskim. Cały powiat hajnowski położony jest w niezwykle malowniczej części województwa podlaskiego, na terenie najzdrowszego ekologicznie obszaru określanego jako „**Zielone Płuca Polski**”. Wokół miejscowości Tyniewicze Duże zobaczyć można wiele terenów leśnych oraz łąk i pól uprawnych.

W odległości około 12 km w kierunku wsi Łosinka i Gorodzisko biorą swój początek lasy **Puszczy Białowieskiej**, które na terenie gminy Narew zajmują 2963 ha. Puszcza Białowieska jest obiektem przyrodniczym o wyjątkowych i niepowtarzalnych walorach fauny, wpisany na listę Dziedzictwa Światowego UNESCO. W Puszczy stwierdzono występowanie blisko 400 gatunków zwierząt objętych ochroną gatunkową. Z chronionych ssaków można tu spotkać: kreta, zająca bielaka, wiewiórkę, bobra, wilka, rysia, wydrę, gronostaja, łasicę oraz oczywiście króla Puszy – zebra.

Drugim ważnym obiektem środowiska naturalnego gminy Narew jest **Dolina Górnej Narwi** oraz sama rzeka Narew. Jej ponad trzydziestokilometrowy odcinek przebiega praktycznie przez środek granic administracyjnych gminy. Dolina Górnej Narwi jest jedną z najlepiej zachowanych dolin rzecznych w Polsce i stanowi obok Bagien Biebrzańskich jeden z największych obszarów mokradeł środkowoeuropejskich.

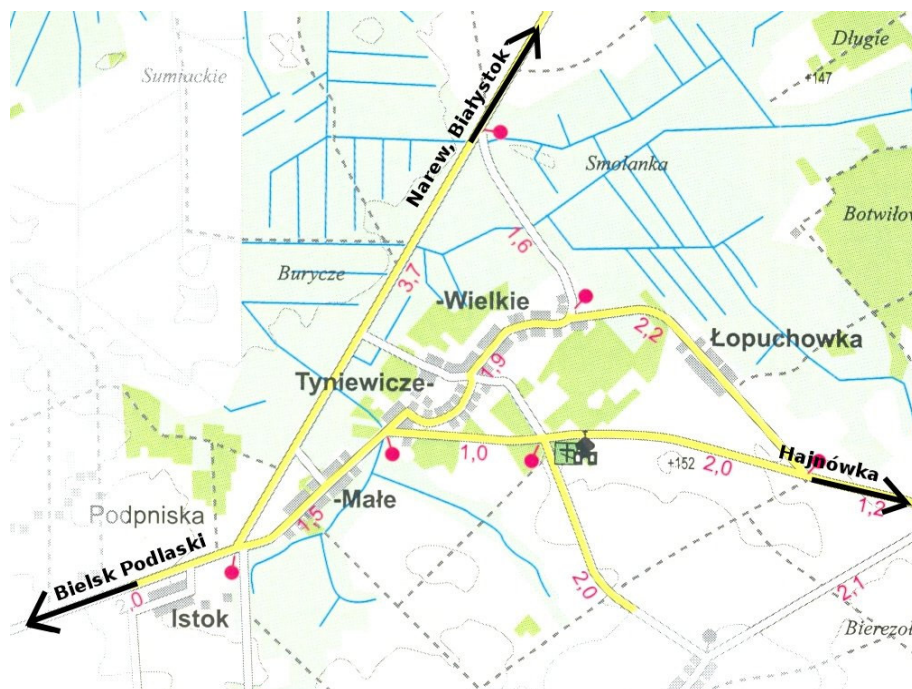
Ze względu na swoje wyjątkowe walory przyrodnicze dolina rzeki Narew (nazywana Polską Amazonią) została zaliczona do obszarów chronionych Unii Europejskiej Natura 2000. Podmokłe łąki w pobliżu miejscowości Tyniewiczze Duże, znajdujące się przy drodze powiatowej Narew – Klejniki – Bielsk Podlaski, wchodzi w skład obszarów Natura 2000. Są to SOO Ostoja w Dolinie Górnej Narwi (PLH 200010) oraz OSO Dolina Górnej Narwi (PLB 200007).

2.9. Infrastruktura techniczna

Infrastruktura drogowa

W miejscowości Tyniewiczze Duże oraz w bezpośrednim sąsiedztwie zlokalizowane są cztery drogi powiatowe, które posiadają nawierzchnię bitumiczną. Główną drogą we wsi jest droga powiatowa nr 03672 (o nawierzchni bitumicznej w granicach wsi) prowadząca przez Tyniewiczze Duże w kierunku Łopuchówki. Droga ta łączy się z kolejną drogą powiatową nr 03663, która biegnie przez Tyniewiczze Małe i Duże w kierunku Łosinki. Trzecią drogą powiatową jest droga nr 03665, która bierze swój początek przy cmentarzu w Tyniewiczzach Dużych i prowadzi w kierunku wsi Kamień i Kuraszewo.

W pobliżu miejscowości Tyniewiczze Duże biegnie ważna droga powiatowa nr 03643, prowadząca z Narwi w kierunku Bielska Podlaskiego. Z drogą tą łączą się dwie drogi gminne (jedna bitumiczna, a druga żwirowa), którymi można dotrzeć do bezpośrednio do miejscowości Tyniewiczze Duże. Przy jednej z nich zlokalizowana jest prywatna żwirownia. W kierunku cmentarza i cerkwi biegnie również droga gminna o nawierzchni bitumicznej. Na terenie miejscowości znajduje się jeszcze kilka innych, niewielkich dróg gminnych o nawierzchni gruntowej.

Rys. 8 Sieć dróg we wsi Tyniewiczze Duże oraz w jej sąsiedztwie

Stan techniczny dróg we wsi Tyniewiczze Duże można określić jako zadowalający. Najgorszy stan techniczny, szczególnie w okresach jesienno-wiosennych, posiadają drogi gminne. Zarządcą i administratorem dróg powiatowych jest Powiatowy Zarząd Dróg z siedzibą w Hajnówce. Zarządcą dróg gminnych jest referat gospodarki komunalnej i rolnictwa Urzędu Gminy Narew.

Infrastruktura zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków

Miejscowość Tyniewiczze Duże posiada sieć wodociągową, która zasilana jest z ujęcia wodociągowego, zlokalizowanego we wsi Klejniki (Gmina Czyże). Ujęcie to posiada wydajność 83 m³ na dobę i zasila również miejscowość Tyniewiczze Małe, Klejniki i inne okoliczne wsie.

Zgodnie z danymi referatu gospodarki komunalnej Urzędu Gminy Narew łączna długość sieci wodociągowych w Tyniewiczach Dużych wynosi 2984 mb, zaś długość przyłączy wodociągowych 1357 mb. Zarządcą infrastruktury wodociągowej jest Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku, który w Tyniewiczach Dużych posiada 66 odbiorców wody.

Miejscowość Tyniewicze Duże nie posiada własnej oczyszczalni ścieków oraz systemu sieci kanalizacji sanitarnej. Gospodarstwa domowe posiadają bezodpływowe zbiorniki na ścieki, które oczyszczane są wozem asenizacyjnym przez pracowników gospodarki komunalnej Urzędu Gminy Narew. Odebrane ścieki dowożone są do oczyszczalni ścieków w Narwi. Zgodnie z ewidencją urzędu na terenie miejscowości zarejestrowanych jest 36 zbiorników bezodpływowych, chociaż z pewnością wiele zbiorników nie zarejestrowano w tej ewidencji.

Infrastruktura oczyszczania ścieków w miejscowości Tyniewicze Duże wymaga modernizacji i rozbudowy. Budowa oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej będzie z pewnością rozwiązaniem nieekonomicznym. Należy natomiast rozważyć możliwość budowy małych, przydomowych oczyszczalni ścieków. Koszt jednej takiej oczyszczalni przydomowej waha się pomiędzy 3-7 tys. zł w zależności od wielkości wkładu własnej pracy i rodzaju oczyszczalni. Można też uzyskać dofinansowanie na budowę takich oczyszczalni w ramach programów pomocowych Unii Europejskiej, w tym również z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Odprowadzanie odpadów stałych

W gminie Narew odpady stałe składowane są na wysypisku komunalnym o powierzchni 2,76 ha położonym niedaleko miejscowości Narew. Wysypisko wypełnione jest w około 17% i mogą z niego korzystać wszyscy mieszkańcy gminy. Wyposażone jest ono w niezbędne urządzenia takie jak waga, brodzik, piezometr oraz ładowarko-ugniatarka.

Dodatkowo gospodarstwa w gminie Narew posiadają podpisane umowy z firmami świadczącymi usługi odbioru odpadów stałych. Zgodnie z ewidencją umów zawartych na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, w

miejscowości Tyniewicze Duże właściciele 31 gospodarstw podpisali takie umowy z firmą MPO Białystok oraz z firmą PUK Hajnówka.

Problem nadal stanowią dzikie wysypiska odpadów, zajmujące przeważnie wyrobiska poeksploatacyjne.

Infrastruktura energetyczna i telekomunikacyjna

Miejscowość Tyniewicze Duże jest całkowicie zelektryfikowana – wszystkie gospodarstwa domowe posiadają przyłącza elektroenergetyczne. Zarządcą infrastruktury elektroenergetycznej jest Zakład Energetyczny w Bielsku Podlaskim. We wsi przebiega linia telekomunikacyjna z centralą w Narwi, której właścicielem jest Telekomunikacja Polska S.A. Obecnie do centrali przyłączonych jest w Tyniewiczach Dużych 51 abonentów telefonii stacjonarnej. Sieć telekomunikacyjna nie zapewnia jednak dostępu do szerokopasmowego Internetu, co w przypadku wielu gospodarstw zainteresowanym stałym dostępem do Internetu stanowi problem. Miejscowość pokryta jest zasięgiem telefonii komórkowej GSM praktycznie wszystkich krajowych operatorów.

We wsi Tyniewicze Duże wzdłuż głównych dróg rozmieszczone są słupy oświetleniowe. Obecnie infrastruktura oświetleniowa jest dosyć przestarzała i gmina ponosi bardzo duże koszty za oświetlenie miejscowości. W najbliższym czasie planowana jest wymiana oświetlenia ulicznego w Gminie Narew, w tym również we wsi Tyniewicze Duże.

2.10. Infrastruktura społeczna

W miejscowości Tyniewicze Duże funkcjonuje świetlica wiejska, w której odbywają się spotkania wiejskie, uroczystości kulturalne oraz służy ona jako lokal wyborczy. Ponadto świetlica służy mieszkańcom do organizacji różnych uroczystości okolicznościowych takich jak stypy po zmarłych i uroczyste obiady. W roku 2008 budynek świetlicy przeszedł modernizację, która polegała na wymianie stolarki okiennej oraz remoncie głównego pomieszczenia.

Budynek świetlicy w Tyniewiczach Dużych stanowi jedyny w tej części gminy budynek użyteczności publicznej. Obecnie wymaga on remontu elewacji zewnętrznej, wymiany dachu oraz remontu pozostałych pomieszczeń wraz z budową łazienki.

W obecnym budynku świetlicy wiejskiej funkcjonowała przez pewien czas szkoła podstawowa, będąca filią Szkoły Podstawowej w Narwi. Szkoła w Tyniewiczach Dużych została zamknięta w roku 1993. Obecnie wszyscy uczniowie są dowożeni do Szkoły Podstawowej i Publicznego Gimnazjum w Narwi.

Na terenie miejscowości wyznaczone są ponadto miejsca do grania w piłkę nożną oraz do grania w siatkówkę. Oba miejsca zorganizowała młodzież i stanowią one dla nich miejsca spotkań, szczególnie podczas wakacji.

Mieszkańcy wsi Tyniewiczze Duże mogą korzystać z pomocy społecznej w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Narwi, który pracuje od poniedziałku do piątku. Z pomocy lekarza mieszkańcy wsi mogą korzystać w gminnym ośrodku zdrowia w Narwi (od poniedziałku do piątku), gdyż w samej miejscowości Tyniewiczze Duże nie ma przychodni lekarskiej.

2.11 Parafia w Tyniewiczach Dużych

W skład parafii prawosławnej Św. Apostoła i Ewangelisty Łukasza wchodzi miejscowości Tyniewiczze Duże oraz Łopuchówka. Proboszczem parafii jest **ks. Andrzej Kos**. Na terenie parafii znajduje się zabytkowa **Cerkiew pw. Św. Apostoła i Ewangelisty Łukasza**, która zlokalizowana jest na cmentarzu w Tyniewiczach Dużych.

Obrządki religijne stanowią bardzo ważny aspekt życia mieszkańców wsi. Główne święto parafialne Św. Apostoła i Ewangelisty Łukasza obchodzone jest corocznie 31 października. W 1998 roku uczestniczył w nim Metropolita Warszawski i całej Polski Sawa, zaś w roku 2007 Biskup Siemiatycki Jerzy.

W roku 2000 dzięki pomocy ludzi dobrej woli udało się odnowić w cerkwi panikadiło, zakupić dwa nowe dzwony oraz pozłocić ewangelię, zaś w następnych latach dokonano renowacji bramy oraz postawiono nowe ogrodzenie wokół cmentarza. W latach 2006 – 2009 świątynia przeszła jeszcze kilka remontów, min. malowanie cerkwi na zewnątrz i zamontowanie rynien, modernizacja instalacji alarmowej oraz

malowanie cerkwi wewnątrz. Inwestycje te były współfinansowane przez instytucje publiczne: Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego oraz Urząd Gminy Narew.

Rys. 9 Cerkiew na cmentarzu w Tyniewiczach Dużych

W najbliższych latach planowane są dalsze prace konserwatorskie i zagospodarowanie terenu przy cerkwi w Tyniewiczach Dużych, polegające min. na odrestaurowaniu zabytkowego ikonostasu, utwardzenie nawierzchni przy cerkwi oraz malowanie ogrodzenia.

2.12. Atrakcje turystyczne

Niewątpliwie atrakcją turystyczną miejscowości Tyniewicze Duże jest opisana wcześniej zabytkowa, drewniana cerkiew p.w. Św. Apostoła i Ewangelisty Łukasza. Ponadto przez wieś przebiega Białowieski Szlak Transgraniczny (żółty), który powstał w ramach projektu **"Rozwój turystyki transgranicznej w regionie Puszczy Białowieskiej"** zrealizowanego przez Starostwo Powiatowe w Hajnówce w ramach **Programu Sąsiedztwa Polska - Białoruś - Ukraina INTERREG IIIA / TACIS CBC 2004-2006**. Partnerem w tym projekcie była Gmina Narew. Białowieski Szlak Transgraniczny bierze swój początek w miejscowości Narew i prowadzi przez

Tyniewicze Duże, Kuraszewo i Hajnówkę, biegnąc dalej w kierunku granicy z Białorusią i kończy się w miejscowości Różany (Republika Białoruś).

Rys. 10 Białowieżski Szlak Transgraniczny

Poza elementami tego szlaku na terenie miejscowości brakuje dodatkowej małej infrastruktury turystycznej, z której mogliby korzystać przybywający do wsi turyści.

2.13. Ochotnicza straż pożarna

Ochotnicza Straż Pożarna w Tyniewiczach Dużych czuwa nad bezpieczeństwem wsi oraz innych miejscowości w Gminie Narew i przeciwdziała zagrożeniom wynikającym z nieszczęśliwych zdarzeń losowych. OSP Tyniewicze Duże posiada własną strażnicę, zaś na jej wyposażeniu znajduje się strażacki wóz bojowy, motopompa oraz inny niezbędny sprzęt strażacki. Ochotnicza Straż Pożarna w Tyniewiczach Dużych liczy 34 członków.

W przyszłych latach planowana jest przebudowa budynku strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Tyniewiczach Dużych

3. ANALIZA ZASOBÓW MIEJSCOWOŚCI

Zasoby to wszelkie elementy materialne i niematerialne wsi i otaczającego ją obszaru, które mogą być wykorzystane obecnie lub w przyszłości w budowaniu oraz realizacji publicznych bądź prywatnych przedsięwzięć odnowy wsi. W analizie zasobów miejscowości Tyniewicze Duże uwzględniono następujące kategorie:

- Środowisko przyrodnicze.
- Środowisko kulturowe.
- Dziedzictwo religijne i historyczne.
- Obiekty i tereny.
- Gospodarka i rolnictwo.
- Sąsiedzi i przyjezdni.
- Instytucje, ludzie, organizacje społeczne.

Tab. 5 Charakterystyka zasobów wsi Tyniewicze Duże

Rodzaj zasobu	Znaczenie zasobu dla wsi			
	Brak *)	Małe	Średnie	Duże
Środowisko przyrodnicze				
Walory krajobrazu			X	
Walory klimatu (mikroklimat, wiatr)	X			
Walory szaty roślinnej (np. runo leśne)		X		
Cenne przyrodniczo obszary lub obiekty		X		
Świat zwierzęcy (ostoje, siedliska)		X		
Osobliwości przyrodnicze	X			
Wody powierzchniowe (cieki, rzeki, stawy)	X			
Środowisko kulturowe				
Walory architektury wiejskiej			X	
Walory zagospodarowania przestrzennego		X		
Osobliwości kulturowe (np. gwara)				X
Zabytki				X
Zespoły artystyczne	X			
Dziedzictwo religijne i historyczne				
Miejsca i przedmioty kultu			X	
Święta, odpusty				X
Tradycje, obrzędy				X
Legendy, podania, fakty historyczne	X			
Ważne postacie historyczne	X			

Rodzaj zasobu	Znaczenie zasobu dla wsi			
	Brak *)	Małe	Średnie	Duże
Obiekty i tereny				
Działki pod zabudowę mieszkaniową		X		
Działki pod zakłady usługowe i przemysłowe	X			
Pustostany mieszkaniowe, magazynowe		X		
Tradycyjne obiekty wiejskie (kuźnie, młyny)	X			
Miejsca spotkań publicznych (świetlice)				X
Miejsca sportu i rekreacji				X
Atrakcje turystyczne			X	
Gospodarka i rolnictwo				
Specyficzne produkty (hodowle, uprawy)		X		
Kwatery agroturystyczne	X			
Znane firmy produkcyjne i zakłady usługowe	X			
Możliwe do wykorzystania odpady produkcyjne	X			
Sąsiedzi i przyjezdni				
Korzystne położenie (sąsiedztwo dużego miasta, atrakcji turystycznych)			X	
Ruch tranzytowy	X			
Przyjezdni stali lub sezonowi		X		
Ludzie, instytucje, organizacje społeczne				
Szkoła	X			
Domy kultury, biblioteki	X			
Placówki opieki społecznej i ośrodki zdrowia	X			
Ochotnicza Straż Pożarna				X
Parafia				X
Stowarzyszenia	X			

*) **Brak** – mówi, iż dany element nie występuje na danym terenie, co nie oznacza, że w przyszłości nie może stanowić on ważnego zasobu wsi (np. kwatery agroturystyczne).

Charakterystyka zasobów miejscowości pozwala na określenie mocnych i słabych stron wsi, w kontekście potencjalnych, przyszłych inwestycji.

4. ANALIZA MOCNYCH I SŁABYCH STRON

W celu określenia mocnych i słabych stron wsi Tyniewicze Duże wykorzystano bardzo wygodne narzędzie planistyczne, jakim jest analiza SWOT. Jest to analiza mająca na celu przeprowadzenie inwentaryzacji zasobów oraz ustalenie słabych i mocnych stron miejscowości oraz najbliższego otoczenia społeczno-gospodarczego, infrastrukturalnego i przyrodniczego, które przekłada się bezpośrednio na szanse oraz zagrożenia wsi w okresie kilku najbliższych lat.

Mocne strony miejscowości Tyniewicze Duże to:

1. Korzystne położenie w pobliżu drogi powiatowej Narew – Bielsk Podlaski.
2. Walory krajobrazowe wokół wsi
3. Zabytkowa cerkiew i cmentarz, działająca parafia prawosławna.
4. Bogata tradycja ludowa i obrzędy
5. Działająca Ochotnicza Straż Pożarna
6. Istniejąca świetlica wiejska.
7. Miejsca do uprawiania sportu dla młodzieży.
8. Przebiegający przez miejscowość Białowieski Szlak Transgraniczny.
9. Bliskość lasów Puszczy Białowieskiej oraz Doliny Rzeki Narew.
10. Położenie części obszaru w obrębie obszarów chronionych Natura 2000.

Słabe strony miejscowości Tyniewicze Duże to:

1. Starzejące się społeczeństwo wsi oraz malejąca liczba mieszkańców.
2. Mała liczba prywatnych przedsiębiorców.
3. Brak kwater agroturystycznych.
4. Wymagające remontu drogi powiatowe i gminne.
5. nierozwiązany problem odprowadzania ścieków (brak sieci kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków).
6. Przestarzałe i nieekonomiczne oświetlenie uliczne.

7. Wymagająca remontu świetlica wiejska.
8. Niedostateczna infrastruktura telekomunikacyjna – brak dostępu do szerokopasmowego Internetu.
9. Uboga infrastruktura turystyczna.

Szanse miejscowości Tyniewicze Duże:

1. Możliwość wykorzystania środków Unii Europejskiej na rozwój miejscowości.
2. Współpraca z innymi miejscowościami.
3. Rozwój turystyki.
4. Rozwój gospodarstw agroturystycznych.

Zagrożenia:

1. Starzenie się oraz zmniejszanie się liczby mieszkańców miejscowości.
2. Wzrost patologii społecznych.
3. Niestabilny system prawny w Polsce.
4. Niestabilność polityczna państwa opóźniająca wdrażanie funduszy Unii Europejskiej.

5. PRIORYTETY ROZWOJU MIEJSCOWOŚCI

Aby określić zadania inwestycyjne i harmonogram ich realizacji określone zostały priorytety rozwoju miejscowości Tyniewicze Duże, do których zaliczono:

1. Konieczność przebudowy świetlicy wiejskiej, w której odbywają się imprezy gminne, uroczystości okolicznościowe oraz służy ona jako lokal wyborczy w okręgu wyborczym Tyniewicze Duże.
2. Konieczność wymiany oświetlenia ulicznego we wsi na oświetlenie energooszczędne.
3. Rozwiązywanie problemów związanych z odprowadzaniem ścieków (budowa przydomowych oczyszczalni ścieków).
4. Poprawa stanu nawierzchni dróg gminnych i powiatowych.
5. Przebudowa budynku strażnicy OSP Tyniewicze Duże.
6. Wykonanie prac konserwatorskich oraz zagospodarowanie terenu przy cerkwi w Tyniewiczach Dużych.
7. Rozbudowa małej infrastruktury turystycznej.

Kolejność realizacji poszczególnych zadań jest uzależniona od posiadania odpowiednich dokumentacji i uzgodnień prawnych (w tym dokumentacji technicznych i kosztorysów) oraz od posiadania lub uzyskania odpowiednich środków finansowych na realizację zadań. Obecnie Gmina Narew posiada dokumentację techniczną oraz kosztorys na przebudowę świetlicy wiejskiej. Wykonany jest również projekt techniczny i kosztorys dla zadania wymiany oświetlenia ulicznego w Gminie Narew (w tym w Tyniewiczach Dużych).

6. ZADANIA PLANOWANE DO REALIZACJI NA LATA 2010 – 2016.

6.1. Charakterystyka planowanych inwestycji

W latach 2010 – 2016 w miejscowości Tyniewicze Duże planowany jest do zrealizowania szereg inwestycji, przyczyniających się do rozwoju i odnowy wsi, a także poprawiających warunki życia mieszkańców.

1. Remont świetlicy wiejskiej w Tyniewiczach Dużych wraz z wyposażeniem

Inwestor: Gmina Narew

Cel: Podniesienie standardu usług społecznych i kulturalnych oraz wzmocnienie aktywności mieszkańców wsi poprzez remont świetlicy wiejskiej.

Zakres prac: Wymiana pokrycia dachowego, czyszczenie, wymiana elewacji zewnętrznej (szalówki), naprawa schodów wejściowych, rozbiórka ścianek działowych, malowanie podłóg, wykonanie toalety, zakup wyposażenia do świetlicy.

Stan realizacji: Wykonana dokumentacja techniczna inwestycji oraz kosztorys inwestorski.

2. Wymiana oświetlenia ulicznego w Tyniewiczach Dużych

Inwestor: Gmina Narew

Cel: Poprawa jakości życia mieszkańców oraz zwiększenie bezpieczeństwa wsi poprzez poprawę jakości oświetlenia oraz obniżenie kosztów i wydłużenie przez to czasu oświetlenia w miejscowości Tyniewicze Duże.

Zakres prac: Wymiana lamp oświetleniowych na energooszczędne, wymiana opraw i wysięgników oraz infrastruktury elektrycznej towarzyszącej na istniejących słupach oświetleniowych.

Stan realizacji: Opracowany został projekt techniczny, audyt energetyczny oraz kosztorys inwestorski wymiany oświetlenia ulicznego w Gminie Narew.

3. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków

Inwestor: Właściciele poszczególnych posesji

Cel: Poprawa warunków życia mieszkańców oraz ochrona środowiska przed zanieczyszczeniami poprzez budowę podstawowej infrastruktury technicznej.

Zakres prac: Budowa ekologicznych, przydomowych oczyszczalni ścieków – około 30 szt.

Stan realizacji: Zamierzenie inwestycyjne

4. Poprawa stanu nawierzchni dróg gminnych w Tyniewiczach Dużych

Inwestor: Gmina Narew

Cel: Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez modernizację podstawowej infrastruktury technicznej.

Zakres prac: Poprawa stanu nawierzchni dwóch dróg gminnych w miejscowości.

Stan realizacji: Zamierzenie inwestycyjne.

5. Poprawa stanu nawierzchni dróg powiatowych w Tyniewiczach Dużych

Inwestor: Powiatowy Zarząd Dróg w Hajnówce

Cel: Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez modernizację podstawowej infrastruktury technicznej.

Zakres prac: Poprawa stanu nawierzchni dwóch dróg powiatowych we wsi Tyniewicze Duże – w szczególności odcinka drogi powiatowej nr 03672 na skrzyżowaniu przy zlewni mleka i świetlicy wiejskiej

Stan realizacji: Zamierzenie inwestycyjne.

6. Przebudowa budynku strażnicy OSP w Tyniewiczach Dużych

Inwestor: Gmina Narew

Cel: Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez rozbudowę podstawowej infrastruktury wsi.

Zakres prac: Rozbudowa budynku strażnicy OSP Tyniewicze Duże

Stan realizacji: Zamierzenie inwestycyjne.

7. Prace konserwatorskie oraz zagospodarowanie terenu przy cerkwi w Tyniewiczach Dużych

Inwestor: Parafia prawosławna w Tyniewiczach Dużych

Cel: Ocalenie przed zniszczeniem zabytkowej cerkwi drewnianej w Tyniewiczach Dużych oraz wzmocnienie walorów kulturowych i turystycznych miejscowości.

Zakres prac: Prace konserwatorskie przy cerkwi polegające min. na odrestaurowaniu zabytkowego ikonostasu, a także zagospodarowanie terenu poprzez utwardzenie nawierzchni przy świątyni oraz malowanie ogrodzenia.

Stan realizacji: Zamierzenie inwestycyjne.

8. Budowa małej infrastruktury turystycznej w Tyniewiczach Dużych

Inwestor: Gmina Narew

Cel: Podniesienie walorów turystycznych wsi oraz przyciągnięcie większej liczby turystów.

Zakres prac: Budowa małej infrastruktury turystycznej

Stan realizacji: Zamierzenie inwestycyjne

6.2. Źródła finansowania inwestycji

Tab. 6 Plan finansowania inwestycji we wsi Tyniewicze Duże na lata 2010-2016

Lp.	Nazwa zadania	Planowany koszt ogólny	Źródła finansowania		
			UE	Samorząd	Inne
1.	Remont świetlicy wiejskiej w Tyniewiczach Dużych wraz z wyposażeniem	74 000	55 000	19 000	0
			74%	26%	0%
2.	Wymiana oświetlenia ulicznego w Tyniewiczach Dużych	61 998	0	61 998	0
			0%	100%	0%
3.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków (30 szt.)	120 000	90 000	0	30 000
			75%	0%	25%
4.	Poprawa stanu nawierzchni dróg gminnych w Tyniewiczach Dużych	70 000	0	70 000	0
			0%	100%	0%
5.	Poprawa stanu nawierzchni dróg powiatowych w Tyniewiczach Dużych	100 000	0	100 000	0
			0%	100%	0%
6.	Przebudowa budynku strażnicy OSP w Tyniewiczach Dużych	30 000	0	30 000	0
			0%	100%	0%
7.	Prace konserwatorskie oraz zagospodarowanie terenu przy cerkwi w Tyniewiczach Dużych	60 000	0	20 000	40 000
			0%	33%	67%
8.	Budowa małej infrastruktury turystycznej w Tyniewiczach Dużych	30 000	21 000	9 000	0
			70%	30%	0%
RAZEM		545 998	166 000	309 998	70 000
		100%	30%	57%	13%

6.3. Harmonogram realizacji inwestycji

Tab. 7 Harmonogram realizacji inwestycji planowanych we wsi Tyniewicze Duże na lata 2010-2016

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji						
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Remont świetlicy wiejskiej w Tyniewiczach Dużych wraz z wyposażeniem	X						
2.	Wymiana oświetlenia ulicznego w Tyniewiczach Dużych	X						
3.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków (30 szt.)		X	X	X	X		
4.	Poprawa stanu nawierzchni dróg gminnych w Tyniewiczach Dużych			X		X		X
5.	Poprawa stanu nawierzchni dróg powiatowych w Tyniewiczach Dużych		X		X		X	
6.	Przebudowa budynku strażnicy OSP w Tyniewiczach Dużych			X				
7.	Prace konserwatorskie oraz zagospodarowanie terenu przy cerkwi w Tyniewiczach Dużych	X	X		X		X	
8.	Budowa małej infrastruktury turystycznej w Tyniewiczach Dużych			X				X

7. ZAKOŃCZENIE

Niniejszy Plan Odnowy Miejscowości został opracowany przy udziale mieszkańców wsi Tyniewicze Duże i stanowi on główny dokument planistyczny rozwoju miejscowości. Zadania ujęte w planie wynikają z analizy zasobów, mocnych i słabych stron wsi oraz priorytetów rozwoju miejscowości Tyniewicze Duże. Określone zadania są spójne z Planem Rozwoju Lokalnego Gminy Narew na lata 2007-2013, który został zatwierdzony uchwałą Rady Gminy Narew nr XII/77/08 z dnia 17 lutego 2008 roku.

Plan Odnowy Miejscowości dla wsi Tyniewicze Duże jest dokumentem otwartym stwarzającym możliwość aktualizacji w zależności od potrzeb społecznych i uwarunkowań finansowych. Oznacza to, że mogą być w nim ujmowane nowe zadania, a także to, że może zmienić się kolejność ich realizacji w zależności od uruchomienia i dostępu do funduszy Unii Europejskiej.

8. BIBLIOGRAFIA:

1. Gmina Narew – mapa turystyczna
2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Narew – 1999 rok
3. Archiwum parafii prawosławnej w Tyniewiczach Dużych
4. Ewidencja ludności Urzędu Gminy Narew
5. Ewidencja działalności gospodarczej Urzędu Gminy Narew
6. Ewidencja podatkowa Urzędu Gminy Narew
7. Dane z Referatu Gospodarki Komunalnej i Rolnictwa Urzędu Gminy Narew.
8. Ewidencja gruntów Starostwa Powiatowego w Hajnówce
9. Dane Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku
10. Dane statystyczne Powiatowego Urzędu Pracy w Hajnówce
11. „Repertuar zespołów folklorystycznych Białostoczczyzny – Folklorystyczny Zespół Śpiewaczy Tyniewiczanki z Tyniewicz”, WOAK, listopad 1995.
12. Strona internetowa Gminy Narew: www.narew.gmina.pl